

IJTIMOY PEDAGOGIK FAOLIYATDA BOLALARNING MOSLASHUV KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Tursinova Dinoraxon

Qo'qon universiteti Ta'lim fakulteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-24 guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20352554>

Annotatsiya: Mazkur tezida ijtimoiy-pedagogik faoliyat jarayonida bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Bolaning yangi ijtimoiy muhitga kirishi, tengdoshlari bilan muloqot o'rnatishi va jamoaga moslashishi jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ijtimoiy pedagogning roli, ota-onalar bilan hamkorlik, moslashuvni yengillashtiruvchi metod va usullar hamda bu jarayonning bolaning shaxs sifatida rivojlanishidagi ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy pedagogika, moslashuv, ijtimoiy muhit, tarbiya, psixologik moslashuv, pedagogik faoliyat, jamoa, kommunikatsiya, rivojlanish

Kirish: Bola hayotida yangi ijtimoiy muhitga kirish jarayoni, ayniqsa maktabgacha ta'lim tashkilotiga ilk bor borish davri, uning psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda bola oilaviy muhitdan chiqib, yangi qoidalar, yangi odamlar va yangi talablar bilan yuzma-yuz keladi. Shu sababli unda turli darajadagi hissiy o'zgarishlar, xavotir, tortinchoqlik yoki aksincha, qiziqish va faollik kuzatilishi mumkin. Ijtimoiy-pedagogik faoliyat aynan shu jarayonni to'g'ri boshqarish va bolani yangi muhitga moslashtirishga qaratilgan tizimli faoliyatdir. Bu faoliyat orqali bola o'zini xavfsiz his qiladi, atrofdegilar bilan muloqotga kirishadi va asta-sekin yangi muhit talablariga moslashadi. Moslashuv ko'nikmalarining shakllanishi bolaning kelajakdagi hayotida katta ahamiyatga ega bo'lib, u ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish, jamoada ishlash va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bois ijtimoiy-pedagogik faoliyatda bu masala muhim o'rin tutadi.

Bolaning atrof muhitga, jamoaga moslashish ko'nikmalarini asosiy mohiyati shundaki – bu bolaning yangi ijtimoiy muhitga kirib borishi, undagi qoidalarni qabul qilishi, tengdoshlari va kattalar bilan ijobiy munosabat o'rnatish qobiliyatidir. Bu ko'nikmalar bolaning psixologik barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Moslashuv jarayoni bola uchun faqat tashqi o'zgarish emas, balki ichki hissiy va psixologik o'zgarishlarni ham o'z ichiga oladi. Bola yangi muhitda o'zini qanday tutishni, kim bilan qanday munosabat qilishni asta-sekin o'rganadi. Agar bu jarayon to'g'ri tashkil etilmasa, bolada qo'rquv, ishonchsizlik yoki muloqotdan qochish holatlari yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli moslashuv ko'nikmalarini shakllantirish bolani jamiyatga tayyorlashning muhim bosqichi hisoblanadi.

Ijtimoiy pedagogik faoliyatning mazmun mohiyati shundan iborat —bu bolani ijtimoiy muhitga moslashtirish, uning psixologik holatini qo'llab-quvvatlash va jamiyatga integratsiya qilishga qaratilgan pedagogik jarayondir.

Ijtimoiy pedagogning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Bolaning yangi muhitga moslashuv jarayonini kuzatish;
2. Uning hissiy holatini tahlil qilish;
3. Moslashuvdagi qiyinchiliklarni aniqlash;
4. Bolaga psixologik yordam ko'rsatish;
5. Ijobiy ijtimoiy muhit yaratish.

Bu jarayonda pedagog bolaga mehr, e'tibor va ishonch bilan yondashishi juda muhim. Chunki bola o'zini xavfsiz his qilsa, moslashuv jarayoni tez va oson kechadi. Shu bilan birga, ijtimoiy pedagog bolaning guruhdagi o'rni qanday shakllanayotganini ham doimiy kuzatib boradi. U bolalar o'rtasidagi muloqotni yo'lga qo'yishga yordam beradi, jamoaga qo'shila olmayotgan yoki tortinchoqlik qilayotgan bolalarni qo'llab-quvvatlaydi. Zarur hollarda individual yondashuv orqali bola bilan alohida ishlaydi va uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga harakat qiladi.

Ijtimoiy pedagogning yana bir muhim vazifasi – bolada ijobiy xulq-atvor va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishdir. Bu jarayonda u turli o'yinlar, suhbatlar va tarbiyaviy mashg'ulotlardan foydalanadi. Natijada bola asta-sekin jamoa ichida o'zini erkin tutishga, boshqalar bilan hamkorlik qilishga va o'z fikrini bildirishga o'rganadi. Shuningdek pedagog ota-onalar bilan ham yaqin hamkorlik olib boradi. Ular bilan bolaning holati, uning moslashuv jarayonidagi o'zgarishlar va erishilayotgan natijalar haqida muntazam fikr almashadi. Bu esa uy va ta'lim muassasasi o'rtasida yagona tarbiyaviy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, ijtimoiy pedagogning faoliyati bolaning yangi muhitga muvaffaqiyatli moslashishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, uning kelajakdagi ijtimoiy hayotiga mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy pedagogning ushbu vazifalari bolalarning yangi ijtimoiy muhitga tez va og'riqsiz moslashishida asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Pedagog tomonidan olib boriladigan kuzatish, tahlil va qo'llab-quvvatlash ishlari bolaning ruhiy holatini barqarorlashtiradi hamda unda ishonch hissini shakllantiradi. Natijada bola o'zini erkin his qiladi, tengdoshlari bilan tez til topishadi va jamoaga muvaffaqiyatli qo'shiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy pedagogning ota-onalar bilan hamkorligi ham juda muhim bo'lib, bu jarayon bolaning uy va ta'lim muassasasi o'rtasida uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Bunday yagona yondashuv bolada ijobiy xulq-atvor, muloqot ko'nikmalari va ijtimoiy faollikni shakllantiradi. Demak, ijtimoiy pedagogning faoliyati bolani jamiyatga moslashtirish, uning shaxs sifatida rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va kelajak hayotiga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy-pedagogik faoliyat jarayonida bolalarning moslashuv ko'nikmalarini samarali shakllantirish uchun bir qator muhim jihatlarga e'tibor qaratish lozim. Avvalo, ijtimoiy pedagog bolaga nisbatan mehr-oqibatli, sabrli va ishonchli munosabatda bo'lishi kerak. Chunki bola o'zini xavfsiz his qilgan muhitdagina yangi sharoitga tez va oson moslasha oladi. Pedagogning iliq munosabati bolada qo'rquv va tortinchoqlikni kamaytirib, ishonch hissini kuchaytiradi. Shuningdek, moslashuv jarayonida o'yin faoliyatidan keng foydalanish tavsiya etiladi. O'yin bolalar uchun tabiiy faoliyat bo'lib, ular orqali bola tengdoshlari bilan muloqot qilishni, jamoada harakatlanishni va o'z fikrini bildirishni oson o'rganadi. Bu esa moslashuv jarayonini yanada yengillashtiradi. Bundan tashqari, har bir bolaga individual yondashish muhim ahamiyatga ega. Har bir bolaning psixologik holati, qiziqishi va xarakteri turlicha bo'lgani uchun ularni bir xil usulda moslashtirish har doim ham samara bermaydi. Shu sababli pedagog har bir bolani alohida o'rganib, unga mos yondashuvni tanlashi zarur.

Ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash ham muhim tavsiyalardan biridir. Oila va ta'lim tashkiloti bir yo'nalishda ishlasa, bola uchun barqaror, tushunarli va ishonchli muhit yaratiladi. Bu esa uning moslashuv jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi. “Ta'lim to'g'risida”gi Qonun. – Toshkent, 2020-y

2. O‘zbekiston Respublikasi. “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2019-y.
3. Ijtimoiy pedagogika: O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2018-y.
4. Bolalar psixologiyasi va pedagogikasi asoslari / O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Fan, 2019-y.
5. Maktabgacha ta’lim metodikasi – ilmiy-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, 2021-y.